

Pozor, govori vam ljubljani pes!

Premiera v Kranju *Nocoj v stolpu Škrlovec prva slovenska uprizoritev nenavadne monodrame*

Zgodovina holokavsta je vse-kakor vredna umetniškega odziva in obdelave, si je verjetno mislil izraelski pisatelj Asher Kravitz, ko je pred leti pisal svoj roman *Judovski pes*. Uspešnica je našla tudi pot na oder. Danes jo bo v Kranju izvedel **Miha Rodman**.

IGOR BRATOŽ

V nekdanjem obrambnem stolpu kranjskega mestnega obzidja, v stolpu Škrlovec Layerjeve hiše v Kranju, bo nocoj premiera koprodukcije ljubljanskega Mini teatra, **Prešernovega gledališča** Kranj in ljubljanskega Judovskega kulturnega centra. Ljubljanska premiera v slovenščini je bila v Mini teatru konec prejšnjega meseca, v sredo, na kulturni praznik, še na, tokrat v angleščini, nocoj pa sledi še premiera pri kranjskem koproducentu. Adaptacijo oziroma dramatisacijo romana Asherja Kravitz, režijo, koncept pa tudi scenografijo in kostumografijo podpisuje Yonatan Esterkin, dramaturško vodstvo je bilo v rokah Anje Krušnik Cirnski. Delo, ki ima v izvorniku naslov *Hakelev hayehudi*, je prevedla Katja Šmid, v vlogi Kira nastopa član igralskega ansambla **Prešernovega gledališča** Kranj **Miha Rodman**.

Judovski pes je zgodba o pogumu, želji po preživetju in dostojanstvu, predvsem pa zgodba o prijateljstvu, ki ne pozna meja in ki ga ne more ločiti niti nacizem niti smrt. Pravzaprav je zgodba avtobiografija psa Kira, ki se rodi nemško-judovski družini Gottlieb sredi tridesetih let 20. stoletja. Kir je poseben pes, zelo občutljiv za človeška čustva in trdno odločen, da bo popolnoma razumel človeški govor. Roman sledi njegovemu življenju in različnim premislekom, medtem ko se prebija skozi čas druge svetovne vojne. Zaradi nacizma so Gottliebovi prisiljeni zapustiti dom, nesrečen splet dogodkov pa jih loči od Kira. Tega pot pelje od ljubeče judovske družine do potepuštva, divjega pasjega krdela in celo do nacističnega psa čuvaja v koncentracijskem taborišču Treblinka. Večkrat mu spremenijo ime, v vse bolj nevarnih situacijah se mora znajti, kot ve in zna, žene ga le ne-

ustavljiv gon po preživetju, ves čas pa hrepeni po ponovni združitvi z družino Gottlieb.

Zgodba se začne pred nebeškimi vrati, pred katerimi se po smrti znajdeti Jošua in njegov pes Kir, ki mu Bog ne dovoli, da bi stopil vanj, saj je »rezerviran« samo za ljudi. Toda Jošua zahteva od Boga, da v Raj spusti tudi njegovega najboljšega prijatelja. Zato Bog poprosi Kira, naj mu izpove svojo življenjsko zgodbo. In prav njegova ganljiva ter na trenutke tudi humorna in predvsem pretresljiva pasja pripoved o življenju v času nacističnega vzpona in o težki in velikokrat tudi smrtno nevarni življenjski poti vse od rojstva do smrti Boga prepriča, da tako vdanega prijateljstva ne more ločiti niti smrt.

Avtor romana, leta 1969 v Jeruzalemu rojeni Asher Kravitz, ima za sabo ne tako običajno življenjsko zgodbo: odraščal je v tradicionalni judovski družini, študiral je elektrotehniko in fiziko, po diplomu, med služenjem vojaškega roka, je bil inštruktor *krav maga*, borilne veščine, ki jo je posebej razvila izraelska vojska, pozneje se je pridružil izraelski policiji, kjer je delal kot preiskovalec na oddelku za težke zločine. Zdaj je predavatelj fizike in matematike na Fakulteti za strojništvo Azrieli v Jeruzalemu in na Odprti univerzi v Tel Avivu.

Njegova prva dva romana, *Magični kvadrat* in *Bumerang*, sta zabavni, skrivnostni kriminaliki. Tretji, *Jaz sem Mustafa Rabinowitz*, je zgodba o vojaku, ki deluje v protiteroristični enoti izraelske vojske in se spopada z moralnimi dilemami. Za *Judovskega psa* (2007) je v letu izida prejel nagrado Diamond Citation, ki jo podeljuje Združenje izraelskih založnikov. Kravitz je tudi fotograf in pilot enomotornega letala. Med njegovimi preostalimi deli so romani za odrasle in mladino *Zasebni detektiv Kalman Kimberling*, *Potovanje k zelo oddaljeni zvezdi*, *katere ime je težko izgovoriti*, *Ste tako brihtni kot inšpektor Columbus?*, *Merjenje sveta: Kako so izmerili hitrost svetlobe in vse drugo?*, *Inšpektor Columbus na delu* in zbirka zgodb *Trojanski maček*.

Gospod Kravitz, v reviji Jewish Book Review sem prebral, da je vaš roman v monodramo priredil

nekdo drug, ne vi. Je to res?

Da, romana se je lotil Yonatan Esterkin, režiser predstave.

Prebral sem tudi, da se po vašem romanu pripravlja film. Na spletni strani Shepherd je napoved, da se bo snemanje začelo leta 2015. Kampanja režiserke Lynn Roth na strani Indiegogo ni bila uspešna.

Ne, ne, iz tega vsaj do zdaj ni bilo nič. Pravice za film je sicer odkupilo hollywoodsko podjetje, kar je vzbujalo upe, da bo film nekoč posnet, a zgodilo se vsaj do zdaj ni še nič. No, sem potrpežljiv. Kot človek z bližnjega vzhoda vem, da se nič ne zgodi brez potrpežljivosti.

Zamisel za zgodbo temelji na sicer naivnem, a ravno zato tako prepričljivem pasjem pogledu na sramotne trenutke človeške zgodovine. Je bil tak vaš namen?

Ne, v resnici nisem imel v glavi posebnega načrta, kaj sploh hočem ubesediti, knjigo sem preprosto napisal brez misli na učinek celote, brez jasne ideje, kaj hočem povedati. Roman sem napisal, ker se mi je zdelo v redu, da ga napišem, vendar vmes še nisem vedel, v katero smer me bo zgodba potegnila. Prvo različico sem napisal precej hitro, mislim, da sem potreboval manj kot mesec dni dela, potem pa sem »likal« rokopis in popravljaj posamezne odlomke naslednja tri leta in pol. Toliko o hitrosti. Vmes se mi je sama od sebe vsiljevala gora vprašanj, na katera sem si moral odgovoriti.

Kaj nam lahko pove pes z vpogledom v človekovo obnašanje?

Njegovo stališče je drugačno. Zelo za lase privlečeno bi se judovski publiki zdelo, če bi Jud poskušal objektivno pripovedovati nacistični del zgodbe o holokavstu, enako bi bilo, če bi nacist povzegal judovsko zgodbo. Pes, ki se v zgodbi znajde na obeh straneh, poskuša v obeh nasprotujočih si stališčih najti svetle plati zgodbe. Njegova naivna objektivnost se mi zdi zanimiva.

Eden od kritikov je opozoril, da v strahotni zgodbi najdete prav to, svetle trenutke.

Malo me je skrbelo, da bi koga lahko prizadelo, da je v knjigi o holo-

kavstu toliko humorja, zato sem rokopis dal prebrati nekaj preživelim iz koncentracijskih taborišč. Rekli so mi, da ni v knjigi nič žalivega. Celó več, povedali so mi, da tudi tisti, ki so v vojni izgubili premoženje, družino, celo dele svojih teles, nikdar niso izgubili humorja, to je bilo zadnje, kar te je zapustilo. V pravi resnici je tragično in komično, taki smo ljudje.

Imate psa?

Seveda, v zadnjih dveh desetletjih sem imel šest psov, zdaj imam dva. Člana družine sta.

V koprodukciji *Judovski pes* nastopa **Miha Rodman** FOTO MIHA FRAS

Asher Kravitz FOTO JOŽE SUHADOLNIK